

*Dr. Finszter Géza nyugállományú rendőr ezredes,
az MTA doktora, professor emeritus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar*

A változó rendészet és a rendészettudomány¹

Annak érdekében, hogy a rendészettudomány a rendészet arculatának alakításában szerepet vállalhasson, először is a létét kell igazolnia. Akik vitatják azt is, hogy egyáltalán lenne ilyen tudomány, rendszerint azt vetik a kutatók szemére, hogy azok valami olyanról beszélnek, aminek a fogalmát sem tudják meghatározni. Lásuk tehát a lehetséges definíciókat.

A rendészettudomány fogalma

Tartalmi meghatározás: A rendészettudomány a rendészetre² vonatkozó, kritikailag igazolt, tudományos módszerekkel megszerzett, és a rendészettudomány által kialakított fogalmakkal leírt ismeretek rendszerezett összessége, amelyek lehetővé teszik a kutatási tárgy törvényszerűségeinek megismerését és a rendészet más társadalmi komplexumokkal való kapcsolatainak tanulmányozását. (A szakirodalomban előfordul a rendészet elmélete és a rendészeti tan megnevezés is.)³

Formai meghatározás: A rendészettudomány önálló tárgya a rendészeti igazgatás, mint az egyéb társadalmi komplexumoktól elkülönülő rendészeti rendszer, és a más társadalomtudományok által kifejlesztett metodikáktól különböző, a kutatási tárgy tanulmányozására alkalmas módszertan.

Tudomány-rendszertani meghatározás: A rendészettudomány az állam- és jogtudományok sorában helyet kapott és az MTA által önálló diszciplínaként elismert társadalomtudomány.

A rendészettudomány feladata a rendészet működésének, szervezetének, személyzetének és jogi szabályozásának elméleti igényű tanulmányozása annak érdekében, hogy hozzájáruljon

- a rendészeti tevékenységek kritikai elemzéséhez,
- a szervezet célszerű kialakításához,

¹ Az alább közölt írás az eredetileg a Tanulmányok „A VÁLTOZÓ RENDÉSZET AKTUALIS KIHÍVÁSAI” című tudományos konferenciáról, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Pécs, 2013, 5-12. oldalakon „A változó rendészet és a rendészettudomány” címen publikált tanulmány eredeti változata.

² A rendészet a közigazgatásnak az a területe, amely a legitim fizikai erőszak-monopólium birtokában a jogellenes emberi magatartásoktól óvja a közrendet és a közbiztonságot.

³ A rendészet elmélete kísérlet a rendészeti igazgatás legáltalánosabb törvényszerűségeinek az összefoglalására. A rendészeti tanok a rendészettudomány által feltárt ismeretek didaktikai célokat is követő rendszerbe foglalása. A szövegkörnyezettől függően a rendészettudomány, a rendészet elmélete, a rendészeti tanok kifejezések szinonimaként is alkalmazhatóak.

- a rendészeti jog megalkotásához,
- a rendészeti szakmák magas szintű elsajátításához,
- a rendészet hatékonyságához és törvényességéhez.

A rendészet tudományos igényű tanulmányozása arra a feltételezésre alapszik, miszerint a rendészeti igazgatás a társadalmi jelenségeknek egy olyan elkülöníthető területét foglalja magába, amely – a társadalom más intézményeihez hasonlóan – belső törvényszerűségek szerint működik. Ezeknek a törvényszerűségeknek a feltárására az európai kontinensen⁴ először a jogtudományokon belül művelt közigazgatási jogtudomány vállalkozott.

A közigazgatási jogtudomány a rendészetről

A közigazgatási jog tudósainak elévülhetetlen érdemei voltak a rendőrség közjogi természetének feltárásában. Mire derült fény Stein Lőrinc, Otto Mayer, Concha Győző, Kmety Károly és mások munkásságából? A következőkre:

- A rendészet úgy lépett színre, mint a modern közigazgatás első formája, minthogy a közrend és a közbiztonság bizonyult annak a modernításban elsőként jelentkező társadalmi szükségletnek, amelynek a kielégítése az állam kötelessége.
- A rendészetre háruló közigazgatási feladatok a legitim fizikai erőszakot is magába foglaló hatósági felhatalmazás birtokában teljesíthetőek.
- A rendészeti igazgatás feltétele a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási szervezet. A rendészeti szervezet alapformája a rendőrség.
- A közigazgatási szervezet kizárólag a feladatai végrehajtására alkalmas szakértelemmel rendelkező személyzettel működtethető. A rendőr szakember.
- A közigazgatás jogállami formája fejlett közjogot igényel. A rendészet anyagi és eljárási joga a XIX. század nagy kodifikációs folyamatainak az eredményeként született meg.

Miközben ezek az eredmények máig ható értékeket hordoznak, a jogtudományi vizsgálódások korlátai is kitapinthatóak:

- A jogi elemzések csak arra adnak választ, hogy milyennek kell lennie a rendészeti igazgatásnak, de arra nem, hogy milyen az a valójában.

⁴ Az, hogy mindez a kontinensen történt a következőkkel magyarázható: Először azzal, hogy itt alakult ki a modern államrendőrség első, a hadseregről levált formája, francia-porosz minta alapján. Másodszor a 19. század közjogi fejlődésének eredményeként került szabályozásra a közigazgatás egész folyamata, ami nem történhetett volna meg a közigazgatási jogtudomány megerősödése nélkül. Harmadszor azt is figyelembe kell venni, hogy más jogtudományi diszciplínák nem érezték a maguk kompetenciájában a rendészeti igazgatást. Különösen tartózkodónak mutatkoztak a bűnügyi tudományok, noha a rendészetnek a büntető igazságszolgáltatásban játszott előkészítő szerepe már ekkor is nyilvánvaló volt. Végül megemlítjük, hogy az a két bűnügyi stúdium, amelyik nem kerülhette meg a rendészet tanulmányozását, a kriminológia és a kriminalisztika csak a 19. század végén formálódott önállóvá.

- A jogi norma az általános, tipikus jegyek leírásával tölti be szabályozási funkcióját, a jogalkalmazás viszont mindig az egyedire reagál.
- A rendészeti jog ezt az ellentmondást részben a generális felhatalmazás technikájával, részben pedig a nagyon széleskörű diszkrecionális jogosultsággal oldotta meg.
- A rendészet működése a rendészeti cselekvéseknek⁵ olyan spontán, amorf és autonóm jellegét mutatta fel, ami a jogtudomány módszereivel nem volt vizsgálható.

A közigazgatási jogtudomány maga is tisztában volt ezekkel a korlátokkal, különösen, ami a rendészeti igazgatás kettős természetét illeti. A legvilágosabban Concha Gyöző fogalmazott, amikor azt írta, hogy az örökdő-beavatkozó rendészeti veszélyelhárítást el kell választani a büntető igazságszolgáltatást előkészítő bűnüldözéstől.⁶ Az előbbi a végrehajtó hatalom aktív irányításával valósulhat meg, az utóbbit viszont az igazságszolgáltatás felügyeli. Kézenfekvő ezekben a vonásokban a „múlt”, a „jelen” és a „jövő” ellentmondását felfedezni.

A bűnüldözés számára a múlt, mint megismerendő valóság jelenik meg, a jelen az örökdő és beavatkozó rendészeti igazgatás terepe, a jövő pedig a rendőri befolyásolás, a csapdaállítás, a titkos kombinációk világa, csakúgy, mint a közösségekkel kialakított kapcsolatok a bűnmegelőzés nemes céljainak elérésére. Nincs még a közigazgatásnak egyetlen más ága sem, amelyik olyan mértékben egyszerre igényelné a nyilvánosságot, a környezet támogatását, és ugyanakkor a titkosságot, a rejtőzködést, a környezet megtévesztését és a másokkal szembeni bizalmatlanságot, mint a rendészeti igazgatás. Mindezeknek a vonásoknak az értelmezése messze meghaladja a jog kompetenciáit.

Nem is itt Európában, hanem az angolszász világban, de különösen az USA-ban kezdődtek azok a rendőr-szociológiai kutatások, amelyek a fegyveres polgároknak eme sajátos szubkultúráit vizsgálták, főként azért, mert ott a rendészet az egyének és a közösségek önvédelmi szükségleteiből építkezett, és sokkal kevesebb jelentőséget tulajdonított a jogi meghatározottságnak, mint a közjog – magánjog kettősségéből kiinduló hagyományos európai kultúra.⁷

Ahhoz, hogy a hagyományos európai bürokráciára jellemző tudomány-rendszertani szemlélet „kihordja” a rendészettudományt, mint önálló stúdiumot, egy sajátos konvergenciára volt szükség, nevezetesen arra, hogy az európai rendőr-

⁵ A Magyary Zoltán közigazgatás-fejlesztési program ezt nevezi a rendészeti igazgatás materiális tevékenységének.

(<http://magyaryprogram.kormany.hu/admin/download/8/34/40000/Magyary-Kozigazgatas-fejlesztési-Program.pdf>, letöltve 2013. június 29-én)

⁶ Concha Gyöző: A rendőrség természete és állása a szabad államban. Értekezések a társadalomtudományok köréből. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1901, 313. o.

⁷ A szerzők közül említsük meg E. Bittner, Gary T. Marx, H. Goldstein, R. Reiner, J. Skolnick és J. Q. Wilson nevét.

ségi kutatások felfigyeljenek az amerikai rendőr-szociológia teljesítményeire, az angolszász jogi felfogás viszont befogadja a rendőrségi jogra vonatkozó és a kontinensről származó normatív tanításokat. Mindkét tendenciára találunk példákat. Egyfelől megjelentek a rendőrséget szociológiai módszerekkel tanulmányozó kiváló európai kutatók (Dominique Monjardet, Thomas Feltes, Loubet del Bayle, Francois Dieu és mások), másfelől viszont az angolszász világban megszülettek a rendőrségi tételes jog első kódexei, mint például az Egyesült Királyság 1984-es rendőrségi törvénye.

Volt azonban még egy fejlemény, ami rendészeti kutatásokra jelentős hatást gyakorolt.

A szervezéstudomány kihívásai

A közigazgatás jogi megalapozása önmagában is alkalmas egy fontos következtetés levonására, ami a „változó rendészet” fordulatra rímel. A közigazgatással szemben alapvető követelmény a jobbiztonság, ami az állandósággal, a stabilitással, a kiszámíthatósággal, a jogkövetkezmények előre láthatóságával azonos. Kimondható, hogy a közigazgatás természetes létformája az állandóság. Ez a megállapítás többszörösen igaz a rendészeti igazgatásra.

Amíg a közigazgatás egyéb területeit, amelyeket a „pozitív közigazgatás” részének tekinthetünk (lásd. oktatás, egészségügy, kommunális szolgáltatások, szociálpolitika, társadalombiztosítás, stb.) a növekvő társadalmi szükségleteknek való megfelelés már több mint száz esztendeje dinamizálta, addig a rendészetben ez az alkalmazkodás a polgári fejlődés centrumaiban is csak fokozatosan, a II. világháborút követő időszakban vált kikerülhetetlen követelménnyé. De miként lehet a változásokat megtervezni és elérni azt, hogy a közigazgatási szervezetek ne elszenvedői, hanem aktív részesei legyenek a fejlődésnek?

Az alkalmazkodás a piac elvárásaihoz a gazdaság számára elkerülhetetlen. Erre reagált a szervezéstudomány, ami a vállalkozások szükségletei nyomán alakult ki, éppen ezért minden felismerése a magánszféra, a vállalati tervezés törvényszerűségeire alapszik.

A közszolgálati stratégiában a magánszféra technikáit azért kell nagy óvatossággal kezelni, mert a közigazgatásban a vállalati tervezés egyetlen lehetősége sem adott. Nincs jól mérhető mutatója az igazgatási teljesítménynek. A jövődélmezőség erre alkalmatlan. Hiányzik továbbá az a cselekvési szabadság, ami a vállalati tervek végrehajtásának a biztosítéka. A közigazgatásban a tulajdonos személytelensége és a vezetés konkrétsága nem teszi világossá azt, hogy ki és milyen mértékben jogosult a hivatal arculatának az alakítására. Ha tisztázatlan a stratégiaalkotás kompetenciája, akkor a születő terveknek az lesz a sorsa, hogy azokat senki nem hajtja végre.

A közigazgatásban nem működnek azok a mechanizmusok sem, amelyek a gazdasági életben kikényszerítik a jövőbe tekintést. A hatósági monopólium kizárja a

versenyt, tehát nem kell számolni a konkurenciával. (Természetesen a hivatalok között igenis létrejöhet vetélkedés, ez azonban nem a piac értékítélete szerint, hanem az egyes szervezetek informális érdekérvényesítő képessége, valamint más hatalmi tényezők ereje szerint fog eldőlni. És ami még nagyobb baj, ez a versengés nem teszi jobbá és olcsóbbá a bürokráciát, hanem lerontja és megdrágítja azt.)

A hivatal-ügyfél kapcsolat alá-fölérendeltségi jellege nem készíti a közigazgatás arra, hogy szakirányú tevékenységét az ügyféli elégedettség megszerzésére összpontosítsa. (A közigazgatásban a tisztességes eljárásnak az alkotmányos demokráciákban kimunkált elvei alkalmasak arra, hogy az ügyféli jogok, és az emberi méltóság védelmet kapjon. Ezt nem pótolják a szervezéstudománynak azok a jó tanácsai, miszerint a panasztevővel udvariasan kell bánni. Hogy mi legyen a jogsértővel, arról a tudomány sokáig diszkrétan hallgatott.)

A vállalkozások életében a stratégia garantálja a menedzsment és a végrehajtásban dolgozók érdekszövetségét.⁸ A közhivatalokban – a tekintélyelvű felfogás szerint – erre nincs szükség, mert a közös cselekvést a hivatali alá-fölérendeltség, a feltétlen engedelmesség, a közszolga fegyelme biztosítja. Ezért van az, hogy a nem kellő felelősséggel kialakított közigazgatási stratégia végrehajtását csak a tervezők agresszív arroganciája képes kierőszakolni. Míg a vállalati „fényes csillagnak” megtartó, törzsgárdát teremtő ereje van, addig a dilettáns hivatali stratégia egyik leggyakoribb következménye a végrehajtói körökben kialakuló pánik és a tömeges menekülés. (Önmagában nem a létszámcsökkentés a kifogásolható, minthogy ez lehet a hatékonyságot növelő tényező, hanem annak kiszámíthatatlansága és a nyomában keletkező egzisztenciális félelem. A hibás tervezés, vagy a tervezés hiánya a legértékesebb munkatársakat üldözi el, a félelem pedig még a maradék teljesítményét is rombolja.)

Az előzőekből következik, hogy a szervezéstudomány eredményei csak úgy válhatnak a rendészeti igazgatás hatékonyságát növelő tényezőkké, ha azokat a rendészet sajátos természetéhez és szükségleteihez igazítják. Ez is a rendészettudomány önállósodását serkentő tényező, ami azonban önmagában kevésnek bizonyult a rendészet társadalmi szükségleteket követő átalakításához.

A rendészettel szemben ugyanis nem csupán az eredményesség, a hatékonyság követelmény, hanem a törvényesség is. Már a formális jogállam megfogalmazta a rendészet eredményességének és törvényességének kettős követelményét, de azt egy feloldhatatlan ellentmondásnak ábrázolta. A rendészeti közjog legkiválóbbjai is azt hirdették, hogy a veszélyelhárító rendészet cselekvési szabadságát formális jogi előírásokkal megkötni nem szabad. Ezt a meggyőződését azonban a XX. század első felének tapasztalatai alaposan kikezdték. Bebizonyosodott, hogy a kizárólagosan formális joguralom nem ad biztosítékokat a hatóság önkényével szemben, és arra sem, hogy a rendészet ne váljon a diktatúrák engedelmes eszközévé. 1945 után a polgári fejlődés centrum országaiban demokratikus jogállami fordulat történt.

⁸ Csath Magdolna: Stratégiai tervezés és vezetés. „Leadership” Vezetés- és Szervezetfejlesztési és Tanulást Segítő Kft. Sopron-Budapest, 1993. 86. o.

A demokratikus alternatíva

Az európai rendészet mai formáját három fázison keresztül nyerte el:

Az első szakasz a hadseregekből kivált rendőrhivatalok megalakulása még az abszolutizmus idején, a XVII. és a XVIII. században.⁹

A második lépcső a XIX. század nagy közjogi kodifikációja, a jogállam kialakulása. Ekkor került a közrendészet a jog uralma alá, és ekkor formálódott a nyomozás a büntető igazságszolgáltatás előkészítő szakaszává.¹⁰

Végül a harmadik tényező a demokratikus jogállam II. világháborút követő eszméje,

- ami a formális joguralom érvényesülését kiegészítette a törvények alkotmányosságának a követelményével, ezzel megalapozva az alkotmánybíráskodásnak a demokratikus jogállamban nélkülözhetetlen szerepét;
- ami a hatalmi ágak megosztását azzal pontosította, hogy a hatalom korlátozása valamennyi hatalmi ágra érvényes (még az országgyűlés sem tarthat igényt abszolút hatalomra);
- ami az emberi méltóságot nem az állam adományának, hanem minden megszületett ember elidegeníthetetlen és korlátozhatatlan jogának ismerte el.¹¹

A demokratikus jogállam előbbieken részletezett követelményei csak fokozatosan nyertek teret a rendészet jogában, szervezetében és működésében. Ehhez a folyamathoz hozzájárult a társadalmi szükségletek olyan átalakulása, ami a szabadságot és a biztonságot azonos értéknek tekinti, és ezt a rendészeti igazgatáson is számon kéri. A rendészeti szakma művelői viszont felismerték, hogy a demokratikus intézmények garantálják számukra azt, hogy hivatásuk a közösségek által legmagasabbra értékelt küldetések erkölcsi megbecsülésére is igényt tarthasson. A rendőr ott lehet az orvos, a pedagógus, a lelkész oldalán. Úgy látszott, hogy minden feltétel adott a rendőrségek reformjához.

Valami azonban mégis hiányzott!

A reformok, a modernizáció, a korszerűsítés stratégiai tervezést kíván. Ehhez azonban jobban kell ismerni a rendészeti igazgatás legáltalánosabb törvényszerűségeit és viszonyát a társadalom más intézményeihez. A stratégia tudományos meg-

⁹ Ezen logika szerint a centralizált, katonai elvek szerint működő rendőrség eszméje megfelel a kontinentális Európa közigazgatási hagyományainak, összhangban van azzal az eredetmítossszal, amit a jogtörténészek úgy szoktak kifejezni, hogy „a rendőrséget a franciák találták ki a világ számára.” Jean-Paul Brodeur: Les organisations policières en Europe continentale de l’ouest, Traité de sécurité intérieure, Cahiers du Québec, Collection droit et criminologie, 2007

¹⁰ Lásd erről Foucault, Michel: Az igazság és az igazságszolgáltatási formák, Latin Betűk, Debrecen, 1998

¹¹ Az emberi méltóság jelentőségéről lásd Habermas, Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz. 2012. 21. o.

alapot igényelt, ami a múlt század hatvanas éveitől döntő tényezője lett annak, hogy a rendészet a tudományos kutatások tárgyává vált.

A dolog nem ment könnyen a demokráciák mintaállamaiban sem.¹² A rendészetek titkossága volt az egyik akadály, a másik a kritika elutasítása, a harmadik pedig a minőségi változásoktól való idegenkedés, a rendészet konzervativizmusa. A demokratikus intézmények előbbiekben jellemzett átalakulása, a mind több demokrácia volt képes ezeknek az akadályoknak a legyőzésére. Rendészettudomány csak demokráciában művelhető.

Az Európai Unió vezető országai rendőrségi modernizációjának az a tanulsága, hogy a sikerhez legalább három feltételnek kell együtt állnia:

- Először szükséges a politikai erők kompromisszuma a közrend és a közbiztonság alapkérdéseiben.
- Másodsor kell a rendészeti szakmák aktív közreműködése.
- Harmadsor nélkülözhetetlen a széles társadalmi támogatottság.

Amikor a nyugat-európai térségben ezek a feltételek megteremtődtek, akkor az angol, a francia, a holland, az osztrák és más országok hosszú, 10-15 éves stratégiai tervekre alapozták rendőrségeik átalakítását. Ezek a programok rendszerint törvényekben kerültek kihirdetésre éppen azért, hogy végrehajtásuk több kormányzati cikluson keresztül is biztosítva legyen.

A rendészeti kutatások a most vázolt folyamatokhoz nyújtottak segítséget, mind a tervezésben, mind pedig a teljesítmények mérésében és a szükséges korrekciók elvégzésében.

A rendészeti megújulás legáltalánosabb tapasztalatai a következőkben foglalhatóak össze:

Az egységes államrendőrségi modell dicsérete a rendőrség szakirányú működésében a bűnüldözés és a rendészeti kríziskezelő feladatok centralizációját szorgalmazza, valamint azt erősíti, hogy a professzionalizmus biztosításához szükség van az olyan szervi funkciók központosítására, mint a rendészeti nyilvántartások, a bünyügyi technika és a személyzet képzése. A reformok azonban azt is igazolták, hogy a helyi közbiztonság fenntartása csak a közrendvédelmi szolgálatok decentralizációjával lehet eredményes. Lássunk erre Szabó Imre tanulmányából egy német példát:

„A háború utáni Németországban a rendőrség az állami hatalmat képviselő, erősen katonai jellegű szervezetből egy állampolgár közeli, demokráciaorientált rendőrség irányába fejlődött, amely köteles az alapvető szabadságjogok garantálására. A fejlődés, mely mindmáig folyamatos, egy tradicionális-bürokratikus, erőszak-

¹² A német rendészettudomány kialakulásának és első eredményeinek összefoglalása olvasható Szabó Imre: A rendészettudomány múltja, jelene és jövője című tanulmányában, amely a Belügyminisztérium Tudományos Tanácsának felkérésére készült 2011-ben http://www.bmtt.hu/cuccok/letolt/rendtudtar/RendeszettudomanyMagyarorszagon_v5_szabo.pdf, (letöltve 2013. június 29-én.)

monopóliummal rendelkező intézménytől egy modern szolgáltató vállalkozás irányába tart. Ennek a szolgáltató vállalkozásnak kell tulajdonképpen a belső biztonságot előállító vállalattá alakulnia. Ez az új szolgáltató jelleg azonban megváltoztatta az állam kizárólagosságát a biztonság előállításában. A belső biztonság strukturális átalakulása nyomán a homogén nemzetállami biztonsági rendszereket (Sicherheitssysteme) a heterogén állami, polgári és kereskedelmi biztonsági termelés váltja fel. Leszögezhető azonban, hogy a biztonsági rendszerek heterogenitása ellenére a rendőrség (Polizei) továbbra is a központi szereplője a biztonság termelésének, mivel a legitim fizikai kényszer állami monopóliumával egyedül ő rendelkezik, ami által továbbra is ő maradt a legfontosabb biztonsági intézmény.”¹³

Az átalakulás változó sikerrel történt, és a rendészeti kutatások sem jártak mindig helyes úton. Az a rendészet, amelyik elutasítja a kutatói érdeklődést, azt kockáztatja, hogy rögtönző, szakszerűtlen és a politikai marketing szempontjainak kiszolgáltatott döntéseket kénytelen elszenvedni. Az a rendészettudomány, amelyik elszakad a empiriától, egy szűk értelmiségi elit érdeklődésén túl, nem számíthat arra, hogy tanításai a gyakorlatban hasznosulnak.

A magyar modell

Amennyiben abból indulunk ki, hogy a demokratikus jogállam lehetőségei még nem merültek ki, és a társadalom fejlődését a több demokrácia szolgálja, akkor azt kell megvizsgálni, hogy a hazai rendészet hol tart ebben a folyamatban.

Tény, hogy a rendészetek minőségi átalakulása az Uniót alapító országokban is csak a demokratikus intézmények alkotmányos megerősítését követően kezdődhetett meg. Ebből a folyamatból hazánk történelmi okokból 1990 előtt nem csak kimaradt, hanem még azokat a jogállami erőnyeit is elveszítette, amelyekkel 1945 előtt, és különösen az első világháborút megelőző időkben rendelkezett.

Magyarországon 1949 óta a centralizált, katonai elvekre épülő, a civil közigazgatástól elkülönülő államrendőrségi modell működik. Ezt szentesítette az 1989-es köztársasági alkotmánymódosítás, amit követett a rendőrségi törvény 1994-es elfogadása. A képleten Magyarország Alaptörvénye sem változtatott.

Kiállta-e ez a modell a gyakorlat próbáját, a több mint húsz év óta fennálló rendészeti struktúra alkalmas-e társadalmi rendeltetésének betöltésére, a közrend megóvására, a közbiztonság erősítésére egy demokratikus társadalomban?

A közelmúlt a szervezeti változásai és a jogalkotás felgyorsulása arra a diagnózisra alapult, hogy a modellel nincs baj, az esetleges diszfunkciókért kizárólag a korábbi politikai irányítás okolható. A centralizált modell további centralizációt igényel, a rendészetben a központi államhatalom kizárólagossága megkérdőjelez-

¹³ Jaschke, Hans-Gerd, Neidhardt, Klaus: Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft. In: Polizei & Wissenschaft Heft 4, 2004, 14-24. idézi Szabó Imre

hetetlen, a feltétlen engedelmesség elve semmivel nem helyettesíthető, a fegyelem tovább erősítendő, akár a titkosszolgálati ellenőrzések kiterjesztésével is. Nem ismerünk olyan rendészeti kutatásokat, amelyek ezt a diagnózist és a nyomában járó terápiát igazolnák. A szervezeti változások kezdeményezői erre nem is tartanak igényt.

A változó magyar rendészet jelenleg olyan szolgálatok képét mutatja, amelyek a működőképesség megőrzését és javítását rövidtávra biztosító intézkedések sorát élték át. Az ilyen típusú változások alaposabb tudományos előkészítést nem is tesznek lehetővé.

Ami egészen bizonyos, az annak megállapítása, hogy a rendészetek modernizációjának általános feltételei nálunk nem jöttek létre. Nincs törekvés politikai konszenzusra a közrend és a közbiztonság területén, hiányzik a minőségi fordulat szakmai támogatása a rendészeti szervezetek részéről, végül nem alakult ki az a társadalmi igény sem, ami a szabadság és a biztonság egyensúlyára alapozza a rendvédelemmel szembeni elvárásait. Amennyiben az alkotmányos demokráciák útján akarunk járni, ezeket a feltételeket meg kellene teremteni.

Lehetséges az is, hogy a fiatal rendészettudomány még nem rendelkezik azzal a munícióval, ami ahhoz kellene, hogy a rendészet demokratikus társadalmakban nélkülözhetetlen távlatos fejlesztéséhez elméleti támogatást nyújtson.

A rendészeti kutatások szervezeti keretei adottak. Csaknem tízesztendős múltat tekint vissza a Magyar Rendészettudományi Társaság, működik a Belügyminisztérium Tudományos Tanács, főigazgatósági szinten kapott hivatalt a belügyi tudományszervezés, megalakult a Magyar Tudományos Akadémián a Rendészettudományi Albizottság, alapításra került a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara, amelynek tanszékei a jövőben talán a rendészeti kutatások műhelyeivé válnak. Mindezeknek a formáknak tartalommal való kitöltése még előttünk álló feladat.

Várjuk a rendészetnek azokat a változásait, amelyek már igényt tartanak a tudományok támogatására, és bízunk az elmélet olyan fejlesztésében, ami képes lesz megfelelni ezeknek a várakozásoknak.